

TIHANA STRMEČKI

NEW YORK, MOJA KAZALIŠNA VIKENDICA

New York City. Grad raznolikosti, grad hodanja, grad stepenica, grad buke, grad kulture, grad kazališta. Oduvijek su mi govorili da je on nezaobilazna postaja u edukaciji umjetnika, jedinstven po množini ljudi koji su spremni žrtvovati sve za ostvarenje svojih snova. Uvjerila sam se u to prije petnaest godina, kad sam prvi put kročila na njegove užurbane, uzbuđljive i zanimljive ulice. Bila sam sigurna da ću ostati ravnodušna prema njemu prilikom toga prvog posjeta. Odmah me osvojila nevjerojatna različitost ljudi, očita već u onima koji se šecu po cesti, potom kreativni neboderi, kojima sam se oduvijek divila kao dokazu vrhunskog inženjerstva ljudske vrste, i bogatstvo kulturne scene za sve vrste izvedbenih umjetnosti. No to nije ono zbog čega sam se tradicionalno vraćala svake godine sad već više od petnaest godina. Vraćala sam se zbog želje ljudi koji se trude preživjeti u New Yorku da budu bolji umjetnici, da podijele svoje snove i znanje s drugima te da proniknu u srž toga što znači biti čovjek u današnja vremena. Taj ljudski faktor, koji posebno dolazi do izražaja u gradu čija je brzina zastrašujuća i čiji

su zvukovi ponekad zaglušujući, čini to mjestom kojem ću se uvijek vraćati. I iz kojega ću uvijek odlaziti bogatija, ispunjenija, motiviranija, životno mudrija i otvorenijega srca.

Vrijeme u kojem nije informacijski i sadržajno sve bilo lako dostupno na digitalnim platformama nije bilo tako davno. Otići preko oceana, u Ameriku, na mjesec-dva kazališne edukacije nije bio čest izbor. To se srećom promijenilo i postalo je normalno skočiti na drugi kontinent i na kraća razdoblja, kao što je postalo normalno da svaki umjetnik na ovaj ili onaj način dijeli svoj rad preko društvenih mreža. Moja motivacija za te prve odlaske bila je učiti od najboljih, kad je jedini način da vidiš njihov rad samo poneki nastup na televiziji ili pokoja učitana snimka loše kvalitete na YouTubeu. Koliko god danas uživam gledajući neke kreacije koje mi ne bi bile dostupne da nema takve digitalizacije, toliko ništa ne može zamijeniti osjećaj sudjelovanja u radionici s *master teacherima* koji ti jedino na taj način mogu izravno obogatiti znanje.

New York City smatram svojom 'kazališnom vikendicom' jer je svaki moj godišnji odlazak onamo ispunjen gledanjem predstava i edukacijama. Za mene vrijedi da svi putovi ne vode u Rim, nego na Broadway. I to ne na ulicu istoga imena koja se proteže duž Manhattana u New York Cityu, nego na istoimeni kazališni okrug. Pojam 'broadwaysko kazalište' znači da se ono nalazi između 42. i 52. ulice u kazališnom okrugu oko Times Squarea u središtu grada ili na lokacijama koje je odobrila Broadwayska liga, organizacija odgovorna za tu industriju. Trenutno postoji 41 aktivno broadwaysko kazalište; nose taj naziv jer imaju 500 sjedala i više. Off-broadwayska kazališta imaju 100 – 499 sjedala, a off-off-broadwayska 99 i manje. U svima se prikazuju razni kazališni oblici, poput drama, mjuzikala, predstava za djecu i plesnih predstava. Ove sam godine proslavila gledanje svoje stote predstave na Broadwayu. Zaista ne znam kad je prošlo to vrijeme i kako je već došlo do te brojke, ali mogla bih s jedna-

kom strašću danas pričati o onima koje sam gledala prije petnaest godina, kao i o ovima u kojima sam uživala ovoga rujna. Razlog tome je izvrsnost koja se očekuje od svakog segmenta kazališta. Svakog. Uz to, očekuje se i visoka profesionalnost koja se ne očituje samo u mnogo izrađenih vještina, nego i u ljubaznosti i pristojnosti prema suradnicima. Dijelom je to zato što je kazalište dovoljno težak i kompliciran posao sam za sebe, a dijelom zato što zaista nema jamstva da već sutra osoba koja vam je danas poslužila kavu neće biti u kreativnom timu koji odlučuje hoćete li proći na audiciji. Sve to omogućuje izrazito visoka konkurencija među umjetnicima. New York je zaista grad radnika, grad upornosti i grad kreative. Pruža osjećaj da je sve moguće ako se potrudite. I vjerujem da je zaista tako, ali je na pojedincu da odluči kakvu kvalitetu života želi u tom procesu. Zato je New York samo moja kazališna vikendica, a ne moj stalni kazališni dom.

Današnji proračun za realizaciju predstave na Broadwayu može dosegnuti i dvadeset milijuna dolara. Jedan dio toga iznosa često je honorar poznatoga glumca ili glumice na čije ime producenti računaju da će privući dovoljno publike da se pokriju troškovi. Imala sam sreće dosad na Broadwayu uživo gledati velike glumce, poput Neila Patricka Harrisa, Daniela Radcliffea, Hughua Jackmana, Suttona Foster, Patti LuPone, Mije Farrow, Jima Parsonsa, Katie Holmes, Nicole Scherzinger, Jessea Tylera Fergusona, Rachel Zegler, Annaleigh Ashford, Julianne Margulies, Erica McCormacka, Petera Gallaghery, Zoey Dutch i mnoge druge. Tijekom godina shvatila sam da većina poznatih filmskih glumaca ili glumica iz serija ima kazališno obrazovanje i da se rado vraća daskama nakon uspješnih trenutaka u karijeri u Hollywoodu. Njihova je izvedba uvijek apsolutno vrijedna karte čija cijena nije zanemariva. Nisam nijednput dosad izišla iz kazališta razočarana, osim jednom na mjuziklu *Chicago*, kad je

glavnu ulogu imala (meni ne)poznata američka televizijska voditeljica, kojoj svakako vokalno nije bilo mjesto na Broadwayu. U moru izvrsnosti, takve izvedbe se ne zaboravljaju jer su rijetke. Ono što mi je posebno drago jest da se poznata broadwayska imena koja nisu istovremeno svjetske zvijezde često mogu susresti na ulicama oko kazališta, u restoranima ili u šetnji između dviju predstava na dane kad su i matinee i večernje predstave. Svi su ljubazni, razgovorljivi i vole čuti pohvale za predstavu ili svoju izvedbu.

Vrsta predstava koje volim pogledati na Broadwayu zaista je široke palete – od klasičara poput *The Lion Kinga*, *Mary Poppins* ili *Moulin Rougea*, preko *Titanique*, *& Juliet*, *Hamiltona*, *Something Rottena*, *An Act of God*, do *The Play That Goes Wrong*, *Sleep No More* ili novijih drama poput *The Roommate*. Svake godine redovito odem i na klasični balet, na suvremene predstave ili opere. Doživljaj toga u New Yorku nema cijene.

> Daniel Radcliffe

Često me pitaju koja mi je najbolja predstava koju sam gledala na Broadwayu. Odgovor je nemoguća misija. Najdojmljivije su trenutno predstave koje sam doživjela ove godine, poput *Sunset Boulevarda*, u potpuno novom konceptu, ili *Sweeneyja Todda* prošle godine, koji je Sondheima vratio na te slavne daske. Ali postoji odgovor koji daje statistika. A to je mjuzikl *Wicked*. Prvi put gledala sam ga u Londonu 2006., a prestala sam brojiti nakon što sam ga pogledala i petnaesti put na Broadwayu. Oduvijek me oduševljavala režijska inteligencija i kreativnost te predstave, način na koji je priča vezana uz *Čarobnjaka iz Oza* i na koji se okrene općeprihvaćena perspektiva te izvrsnost izvođača, koja me ostavljala bez daha, bez obzira na to koju postavu sam gledala. Svaki put kad je pogledam, otkrijem nešto novo što me oduševi. Ubrzo dolazi i prvi dio filma *Wicked* u kina i moram priznati da sam sumnjičava hoće li se kazališni dojam i snaga uspješno ekranizirati.

Karte za broadwaysku predstavu mogu se kupiti *online* ili uživo na blagajnama kazališta. Cijene se kreću od 30 do 500 američkih dolara, ovisno o lokaciji sjedala i o datumu kupnje karata te o tome koliko poznata zvijezda igra u predstavi. Još od doba mjuzikla *Rent* 1999. godine, postoji trend *rush* karata. Produkcija te predstave odlučila je ponuditi karte s velikim popustom za sve ljubitelje kazališta koji si ne mogu priuštiti visoke cijene umjetnosti. Te karte s popustom moguće je dobiti na dan predstave ako se stane u red dovoljno rano. Obično se na raspolaganje stavi dvadeset do trideset takvih karata i po osobi je moguće najčešće uzeti samo jednu. Nikad se unaprijed ne zna koliko će se *rush* karata prodavati taj dan. S obzirom na to da svake godine pogledam mnogo predstava, za neke od njih karte kupim dovoljno rano da bih si osigurala gledanje predstave za koju znam da će na mene sigurno ostaviti dubok dojam. Za ostale predstave kupujem karte kad dođem

> Peter Gallagher

> Julianna Margulies

u New York. Poseban je proces kupiti karte za popularne predstave koje su rasprodane mjesecima unaprijed, to je višesatno čekanje u redu za *rush* karte ili *standing room* karte (s kojima imate pravo stajati tijekom cijele predstave u stražnjem dijelu partera).

Iskustvo koje ću doživotno pamtit i bilo je čekanje u redu za *rush* karte za poznati mjuzikl *Hedwig and the Angry Inch* 2014. godine, u kojem je igrao Neil Patrick Harris. Namjera mi je bila da stanem u red među prvih dvadesetak ljudi, da si osiguram kartu za tu večer. Ustala sam rano i stala u red kod kazališta Belasco oko 5.30 ujutro. Bila sam taman dvadeset-i-neka i činilo se da ću tu večer pljeskati Neilu. Bitna informacija koju nisam spomenula jest da se te karte puštaju u prodaju tek kad se otvori blagajna. Uobičajeno je da se blagajne otvaraju oko deset sati. No iz meni nepoznatog razloga, blagajna toga kazališta za tu predstavu otvarala se u 19 sati. To je

značilo čekanje u redu, na cesti, otprilike trinaest i pol sati! Vjerujem da je tim pothvatom moja ljubav prema kazalištu i više nego očita. Naravno da je taj dan pala kiša, ali je, srećom, dio ceste gdje je bio red, bio natkriven. Na takvo čekanje fanovi poput mene dođu pripremljeni, s hranom, knjigom, glazbom i slično. Ono što je iz toga iskustva najljepše jest da sam upoznala kazališne ljude s kojima sam i danas u kontaktu i s kojima sam se prijateljila. Kad je napokon bilo 19 sati, i red se počeo pomicati, bila sam optimistična. Svi su novostečeni prijatelji ispred mene uspjeli dobiti karte. Ja sam bila prva osoba u redu koja nije. Količina mojih suza na putu do smještaja je neopisiva. Nakon predstave sam se čula s novim prijateljima, koji su bili izvan sebe od genijalne predstave. Odlučili su sutradan sve ponoviti! Teško žabu u vodu natjerati. Opet sam ustala u isto nedoba jutra i sjela s novim prijateljima u red, koji nam je sad već bio ugodno i poznato mjesto. Kad

kažem „sjela u red“, mislim na pločnik. Da ne duljim, dočekali smo opet 19 h veselo, uz priču i kartanje. I opet sam bila prva koja nije dobila kartu. ALI! Prijateljica iz Kanade koja je bila ispred mene nekoliko mjesta, vidjevši da nisam dobila kartu, poklonila mi je svoju jer je ona gledala dan prije. Eto, zato volim New York City. Zbog ljudi. Predstava je bila fenomenalna i Neil Patrick Harris vrhunski. A danas, svaki put kad prođem pokraj kazališta Belasco, nostalgично pogledam pločnik, sjetim se mjesta na kojem sam sjedila satima i zahvalim životu na ljepotama koje sam ondje doživjela.

Iz priče o *rush* kartama moglo bi se pomisliti da nisam rođena pod sretnom zvijezdom, ali nije tako. Na Broadwayu također postoje *lottery* karte, karte lutrije, na koje bi se upisalo ime i onda bi se nekoliko sati prije predstave izvlačilo desetak sretnika koji bi mogli kupiti karte s velikim popustom za predstavu toga dana. Danas se sve to radi *online*, ali mjuzikl *Hamilton* bio je posebno poznat po tome što su njihove lutrije pratili i mini nastupi njihovih glumaca i gostiju iz okolnih kazališta pa bi se za tu priliku skupile tisuće ljudi oko kazališnoga ulaza. Ja sam igrala lutrije za mnoge predstave i moram priznati da sam najčešće bivala izvučena. I nijedanput mi nisu točno izgovorili ime, ali sam se već navikla prepoznati verziju mogućega odgovora. Veselila sam se tim kartama kao da su besplatne, a zapravo su se uvijek plaćale tridesetak dolara. Danas je s *online* varijantom mnogo teže dobiti lutriju jer je opcija uživo ipak zahtijevala trud i organizaciju da se čovjek pojavi u određeno vrijeme ispred toga kazališta.

Meni najdraže mjesto u New Yorku svakako je *The Drama Book Shop*, kazališna knjižara, u kojoj se mogu kupiti mnoge knjige o kazalištu, libreta, biografije i sve što se može naći u tiskanom obliku. U knjižari je dopušteno i sjesti uz kavu i čitati knjigu bez obaveze da je se kupi, mogu se razgledavati brojne police s kazališnim tekstovima i zaista

naći predivne priče. Sakriti se u jesenskom danu u tu knjižaru, birati knjige ili samo čitati, jedan je od bisera koje grad pruža kazališnim zaljubljenicima.

Još se jedna zanimljiva manifestacija za kazalištarce događa na ulicama New Yorka. Od 1987., između Sedme i Osme avenije na 44. i 45. ulici svake godine održava se *Broadway Flea Market*. Ja sam za njega (na svoju žalost) saznala tek prije nekoliko godina. Broadway Cares/Equity Fights AIDS je neprofitna udruga koja podupire kazališnu zajednicu organizirajući razne događaje i donacije. Jedan od najvećih je upravo ta kazališna tržnica koja se održava u rujnu. Duž dviju ulica, na pedesetak stolova, mogu se naći mnogi kazališni suveniri, programske knjižice, plakati, fotografije, kostimi i rekviziti, *Playbilli* i sve o čemu bilo koji kazališni fan može sanjati. Kao da gužva u New Yorku nije dovoljna, toga dana tim se sajmom prošee prosječno 25.000 ljudi! Ove su godine od prodaje uspjeli prikupiti nešto manje od milijun i pol američkih dolara, što se proslijeđuje umjetnicima kojima treba pomoć. Probijati se kroz tu gužvu zapravo je sport koji treba trenirati; k tome, ako ste se namjerili na određeni suvenir ili programsku knjižicu, potrebno je i lukavstvo i rano buđenje.

Jedna za mene pozitivna frustracija jest da se svake godine kao kazališna zajednica nadmaše u odnosu na prethodnu godinu. Svake su godine vokalne, glumačke i plesne vještine svih scenskih izvođača na višoj razini. Pritom ne mislim na soliste, nego na cijeli ansambl na sceni. To je istina i za mjuzikle, i za baletne predstave, i za dramske, i za suvremeni ples. To je istina i za scenografska i kostimografska čuda kojima sam svjedočila. Davnih me dana šokirala činjenica da su za kostime članova ansambla u *Aladdinu* upotrijebili kristale Swarovski i najfiniju svilu iz Indije. Nedavno me pak šokiralo to što je na prosceniju predstave *The Notebook* bio pravi potok koji je tekao duž cijele scene i što je u drugom činu pao pravi, veliki pljusak po cije-

> Miroslav Krleža: Ljudi da se plaše, ali ne pade

foto: Mak Vejzović

WINNER! 8 TONY AWARDS! BEST MUSICAL HADESTOWN

loj sceni, koji je smočio nekoliko nas iz prvih redova. Ili što se redovito na sceni pojavljuju goleme prave vatre ili što se dio predstave uživo prenosi na ulicu ispred samog kazališta. Glavni lik u *Sunset Boulevardu* svake večeri uživo pjeva hodajući ulicama oko kazališta i na kraju songa kamere ga doprate do same scene. Sve uživo, sve bez odgode signala, sve po svim vremenskim uvjetima. Tehnički zahtjevi za takvo što ostavljaju me bez teksta. Naravno da sam dan poslije gledanja *Sunseta* išla provjeriti je li sve to uživo, a ne snimka. I naravno da je sve uživo i da ansambl dio predstave izvodi na ulicama New Yorka. Nevjerojatno!

Publika koja dolazi gledati broadwayske predstave, bilo da se radi o turistima bilo o domaćoj publici, vrlo je educirana i kritička. S obzirom na veliku ponudu i visoku cijenu karata, ulaskom u odabrano kazalište čovjek osjeća da zaslužuje puninu kazališnog iskustva. Kao osoba koja je odgledala zaista velik broj predstava, mogu potvrditi da je iskustvo gledanja većine tih predstava nešto što se dugo pamti. Uvijek kažem da se kao dio publike tamo osjećam zbrinuto sa svih strana, bez obzira na to je li riječ o visokoj razini izvođačkih vještina ili o poštovanju odnosa publika – izvođač ili pak o nevjerojatnim scenografijama ili genijalno jednostavnim konceptima u kojima dođe do izražaja ono najvažnije – emocija unutar priče. Svih ovih godina dogodilo se možda dvaput da je bilo nekih tehničkih problema ili da sam imala osjećaj da se netko iz kreativnog tima nije baš potrudio biti na razini ostalih. Zaista rijetkost, prema mojem iskustvu. Koliko god kao redateljica/koreografkinja analitički i kritički gledam svaku predstavu, toliko me u prvih nekoliko minuta uvuku u svoje izgrađene svjetove da se lako prepustim njihovoj viziji i potpuno zaboravim da se ispred mene primjenjuju razne vještine kojima se realnost transformira u maštu. Iskustvo jednako vraćanju u djetinjstvo. Kojem ću se vraćati zauvijek.